Pohjois-Suomi
Aluehallintovirasto
Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

LAUSUNTO PSAVI/658/00.02.00/2018

2.3.2018 Julkinen

LAUSUNTOPYYNTÖ STM133:00/2017

ARVIOMUISTIO; LEIKKAUSTOIMINNAN KRITEERIT

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) pyytää lausuntoa arviomuistiosta, joka sisältää luonnoksen terveydenhuoltolain muutokseksi ja kiireettömän leikkaustoiminnan kriteereiksi.

Lausuntopyyntö on päivätty 9.2.2018.

Lausunto pyydetään lähettämään STM:n kirjaamoon viimeistään 2.3.2018.

Lausunnon valmisteluun Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa on allekirjoittaneiden lisäksi osallistunut terveydenhuollon ylitarkastaja Marja-Leena Arffman.

Arviomuistio sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi terveydenhuoltolain muuttamisesta siten, että lakiin lisättäisiin uusi 45a§. Lisäksi arviomuistio sisältää luonnoksen Valtioneuvoston asetukseksi kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohtaisista edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen (583/2017) muuttamisesta siten, että siihen lisättäisiin uusi 17a§.

Muutosten on tarkoitus tulla voimaan 1. heinäkuuta 2018.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ehdotuksen mukaan sairaanhoitopiiri voisi järjestää anestesiaa ja leikkaussaliolosuhteita edellyttävää kiireetöntä leikkaustoimintaa tai yleisanestesiassa tehtäviä muita kiireettömiä toimenpiteitä sairaanhoitopiirin toimintayksikössä, jossa ei ole ympärivuorokautista perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystystä, edellyttäen, että asiasta on sovittu erikoissairaanhoidon järjestämissopimuksessa. Tällöin edellä mainitussa yksikössä on varmistettava päivystysvalmius sekä toiminnan laatu ja potilasturvallisuus, riittävä osaaminen, henkilöstö ja toimenpiteiden määrä sekä mahdollisuus siirtää potilas nopeasti jatkohoitoon sairaalaan, jossa on ympärivuorokautinen valmius päivystysleikkausten tekemiseen, teho-osasto ja riittävän laajasti erikoisalojen ympärivuorokautista päivystystä. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä voi

POHJOIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO
puh. 0295 017 500 kirjaamo.pohjois@avi.fi Linnankatu 1-3
fax 08 314 0110 www.avi.fi/pohjois PL 293, 90101 Oulu

myös hankkia edellä mainittua leikkaustoimintaa tai toimenpiteitä muulta palveluntuottajalta tai antaa niihin palvelusetelin.

Uudessa Valtioneuvoston asetuksen 583/2017 17a§:ssä säädettäisiin edellytyksistä, jotka tulisi täyttää, jotta yksikössä, jossa tehdään kiireettömiä anestesiaa ja leikkaussaliolosuhteita edellyttäviä leikkauksia tai yleisanestesiassa tehtäviä muita toimenpiteitä yksikössä, jossa ei ole kuntalaisille avointa ympärivuorokautista yhteispäivystystä.

LAUSUNTO

Aluehallintovirasto toteaa, että Arviomuistio vaikuttaa tekstiltään osin sekavalta ja tavoitteiltaan epäjohdonmukaiselta.

Lakiin ollaan lisäämässä uutta pykälää, jolla periaatteessa mahdollistetaan kiireettömien, anestesiaa ja leikkaussaliolosuhteita vaativien leikkausten ja muiden vastaavia olosuhteita vaativien toimenpiteiden tekeminen myös sairaaloissa, joissa ei ole ympärivuorokautista perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystystä. Juuri vuoden alussa lopullisesti voimaan tulleessa keskittämislainsäädännössä (Terveydenhuoltolaki 45§) nämä toimenpiteet keskitettiin niihin sairaaloihin, joissa on nämä päivystykselliset valmiudet. Samalla, kun leikkauksien tekeminen muuallakin mahdollistetaan, sille asetetaan reunaehdot, joiden tulee täyttyä ennen kuin leikkaustoimenpiteitä voidaan tehdä.

Nykytilaa arvioitaessa, muistion sivulla 3 on käsityksemme mukaan kirjattu tämän muistion varsinainen tarkoitus. Terveydenhuoltolain velvoitteet koskevat, kuten muistiossa todetaan, julkisen sektorin toimintaa. Nykyisen lainsäädännön perusteella toimittaessa on jouduttu tilanteeseen, jossa sairaanhoitopiirin ostot yksityisiltä eivät täytä terveydenhuoltolain ja sen nojalla annettujen asetusten velvoitteita. Siis laki täytyy muuttaa, jotta julkisella rahoituksella voidaan edelleen ostaa yksityisiltä (ostopalvelut, palvelusetelit) palveluja?

Tämä lienee ymmärrettävä niin, että omana toimintanaan yksityisen sektorin palveluntuottajat voivat jatkaa leikkaustoimintaa entiseen tapaansa, vapaana terveydenhoitolain vaatimuksista ja yhtenäisistä hoidon kriteereistä?

Tavoitteisiin on kirjattu, että muutoksen tavoitteena on yksityisten ja julkisten palveluntuottajien yhdenvertaisen kohtelun lisääminen leikkaustoiminnassa ja leikkaustoiminnan laadun ja potilasturvallisuuden varmistaminen.

Keskeisenä ehdotuksena säädöksessä edellytetään sairaanhoitopiirin sopivan erityisvastuualueen järjestämissopimuksessa leikkaustoiminnan hankinnasta yksityisistä sairaaloista ostopalveluina ja palveluseteliä käytettäessä. Tämä kiistatta nopeuttaisi potilaan hoitoon pääsyä ainakin joillakin erikoisaloilla. Sairaanhoitopiirin tulee tarkistaa, että palvelun tuottaja täyttää säädetyt vaatimukset.

Toiminnallisissa vaikutuksissa kirjoitetaan erikseen "kaupunginsairaaloista ja vastaavista", joissa ei ole "kuntalaisille avointa yhteispäivystystä", mutta jotka sijaitsevat lyhyen etäisyyden päässä "pääsairaalasta". Aluesairaaloista ei tässä yhteydessä ole mainintaa, niistä tosin osa ei sijaitse tarpeeksi lähellä "pääsairaalaa". Toiminnallisissa vaikutuksissa todetaan lisäksi, että yksityiset palveluntuottajat ovat investoineet uusiin tiloihin lähinnä yliopistosairaalapaikkakunnilla, "joissa lähes kaikilla valtakunnallisesti toimivilla yksityisillä palveluntuottajilla on paljon leikkaussalikapasiteettia".

Sivulla 7 otsikon "vaikutukset viranomaisten toimintaan" alla todetaan lisäksi, että "Julkisten sairaaloiden tulee tehdä sopimukset tukisairaalatoiminnasta yksityisten toimijoiden kanssa." Tähän astihan potilaat, joille on tullut vakavia komplikaatioita tai muita merkittäviä ongelmia yksityissairaalan palveluissa, on lähetetty lähinnä olevaan julkiseen "täyden palvelun" sairaalaan ilman erillisiä sopimuksia. Nykytilaan verrattuna lisäys on hyvä. Ehkä sitä olisi kuitenkin hyvä avata vielä hieman lisää, jotta lukija varmasti tulkitsee lisäyksen tarkoittavan oletettua asiaa? Esimerkiksi kattaako tämä tukisairaalapalvelu myös muiden kuin sairaanhoitopiirin kyseiseen yksikköön maksamien potilaiden vaativan jatkohoidon?

Sopimuksien neuvottelulle ainakin keskellä kesälomakautta voimaan tuleva lakimuutos lisää vaikeusastekerrointa. Mitä tapahtuu mahdollisille muille jo aiemmin tehdyille ja voimassaoleville sopimuksille 1.7.2018?

Yhteiskunnalliset vaikutukset otsikon alla kerrotaan säädösmuutoksen lisäävän potilaan valinnan mahdollisuutta hoitopaikan suhteen, "kun sairaanhoitopiirin ostopalveluissa noudatetaan valtionosuusmääräysten mukaisia yhtenäisiä kriteereitä".

Esitys on valmisteltu STM:ssä ja valmistelun aikana on käyty neuvotteluja yksityisen terveydenhuollon edustajien kanssa leikkaustoiminnan laatuvaatimuksista.

Pohjois-Suomen näkökulmasta katsottuna Oulun yliopistollisen sairaalan lähivaikutusalueella Oulun kaupungissa on Oulun kaupunginsairaala, joka on perusterveydenhuollon vuodeosasto, ja jossa ei tehdä leikkaustoimenpiteitä. Oulun kaupungin alueella on suurien valtakunnallisten terveydenhuollon yritysten sairaalatoimintaa ja lisäksi OP sairaala. Nämä ovat fyysisesti riittävän lähellä "pääsairaalaa". Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin oma sairaalayksikkö Oulaskangas, on 100 km päässä Oulusta. Oulaskankaalla on perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon pienimuotoinen yhteispäivystys, mutta ei esimerkiksi teho-osastoa. Sairaala, jossa on tehty tasokasta tekonivelkirurgiaa, on lainsäädännön muokkauksen aiheuttaman tilanteen edessä. Raahen sairaalasta, joka on Raahen kaupungin, on kirurginen toiminta juuri ehditty edellisen lainmuutoksen myötä sulauttaa OYS:n operatiivisen tulosalueen työksi, mutta Raaheenkin on Oulun "pääsairaalasta" 75 kilometriä. Raahessakin on pienimuotoinen yhteispäivystys. Tiukimmin tulkittuna uusi lainsäädäntö saisi aikaan tilanteen, jossa Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin pitäisi lopettaa osa omasta toiminnastaan ja ryhtyä ostamaan lisäkapasiteettia yksityiseltä sektorilta?

Lakimuutosesitys on aiheuttanut vilkasta keskustelua ja sitä on luonnehdittu sairaalaverkon karsinnaksi. On haasteellista uskoa, että ko. lainmuutokset toisivat säästöjä tai parantaisivat julkisen sairaalaverkon toimintaedellytyksiä. Mediahaastatteluissa on lain perusteluksi tuotu mm. se, että jos lakia ei muuteta tilanne johtaa julkisen sektorin monopoliasemaan. Julkinen rahoitus kuitenkin tulee edelleen olemaan "monopoliasemassa"?

Hanna Toiviainen

Vastuualueen johtaja Hanna Toiviainen

Aluehallintoylilääkäri Hannele Havanka